

Овидий

**Избранные басни из
Метаморфоз Овидия**

**Москва
«Книга по Требованию»**

УДК 82-3
ББК 84-4
О-31

О-31 **Овидий**
Избранные басни из Метаморфоз Овидия / Овидий – М.: Книга по Требованию,
2022. – 375 с.

ISBN 978-5-521-25974-8

ISBN 978-5-521-25974-8

© Издание на русском языке, оформление
«YOYO Media», 2022

© Издание на русском языке, оцифровка,
«Книга по Требованию», 2022

Эта книга является репринтом оригинала, который мы создали специально для Вас, используя запатентованные технологии производства репринтных книг и печати по требованию.

Сначала мы отсканировали каждую страницу оригинала этой редкой книги на профессиональном оборудовании. Затем с помощью специально разработанных программ мы произвели очистку изображения от пятен, клякс, перегибов и попытались отбелить и выровнять каждую страницу книги. К сожалению, некоторые страницы нельзя вернуть в изначальное состояние, и если их было трудно читать в оригинале, то даже при цифровой реставрации их невозможно улучшить.

Разумеется, автоматизированная программная обработка репринтных книг – не самое лучшее решение для восстановления текста в его первозданном виде, однако, наша цель – вернуть читателю точную копию книги, которой может быть несколько веков.

Поэтому мы предупреждаем о возможных погрешностях восстановленного репринтного издания. В издании могут отсутствовать одна или несколько страниц текста, могут встретиться невыводимые пятна и кляксы, надписи на полях или подчеркивания в тексте, нечитаемые фрагменты текста или загибы страниц. Покупать или не покупать подобные издания – решать Вам, мы же делаем все возможное, чтобы редкие и ценные книги, еще недавно утраченные и несправедливо забытые, вновь стали доступными для всех читателей.

Серия Книжный Ренессанс

www.samizday.ru/reprint

P. OVIDII NASONIS

M E T A M O R P H O S E O N

LIBER PRIMUS.

Creatio mundi.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dì, coeptis (nam vos mutastis et illas)
Adspirate meis, primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Ante mare et terras et, quod tegit omnia, coelum 5
Unus erat toto Naturae vultus in orbe,
Quem dixere Chaós; rudis indigestaque moles;
Nec quidquam, nisi pondus iners; congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.
Nullas adhuc mundo praebebat lumina Titan; 10
Nec nova crescendo reparabat cornua Phoebe;
Nec circumfuso pendebat in aëre Tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque fuit tellus, illic et pontus et aër. 15
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër; nulli sua forma manebat;
Obstabatque aliis aliud: quia corpore in uno

- Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
20 Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus et melior litem Natura diremit:
Nam coelo terras et terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aëre coelum.
Quae postquam evolvit, caecoque exemit acervo:
25 Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis et sine pondere coeli
Emicuit, summâque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoque:
Densior his tellus, elementaque grandia traxit;
30 Et pressa est gravitate sui. Circumfluus humor
Ultima possedit, solidumque coërcuit orbem.)
Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem secuit, sectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non aequalis ab omni
35 Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rabidisque tumescere ventis
Jussit, et ambitae circumdare litora terrae.
Addidit et fontes, immensaque stagna, lacusque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
40 Quae diversa locis partim sorbentur ab ipsa:
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquae, pro ripis litora pulsan.
Jussit et extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
45 Utque duae dextra coelum, totidemque sinistra
Parte secant Zonae, quinta est ardentior illis;
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagae tellure premuntur.
Quarum quae media est, non est habitabilis aestu:
50 Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit,
Temperiemque dedit, mixta cum frigore flammâ.
Imminet his aër, qui, quanto est pondere terrae
Pondus aquae levius, tanto est onerosior igni.

Illic et nebulas, illic consistere nubes
 Jussit, et humanas motura tonitrua mentes, 55
 Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
 His quoque non passim mundi fabricator habendum
 Aëra permisit. Vix nunc obsistitur illis,
 Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
 Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum! 60
 Eurus ad Auroram, Nabataeaeque regna recessit,
 Persidaeque, et radiis juga subdita matutinis.
 Vesper, et occiduo quae litora Sole tepescunt,
 Proxima sunt Zephyro; Scythiam Septemque trionem
 Horrifer invasit Boreas: contraria tellus 65
 Nubibus adsiduis, pluvioque madescit ab Austro.
 Haec super imposuit liquidum et gravitate carentem
 Aethera, nec quidquam terrenae faecis habentem.
 Vix ea limitibus dissepserat omnia certis,
 Cum, quae pressa diu massâ latuere sub illâ, 70
 Sidera coeperunt toto effervescere coelo.
 Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
 Astra tenent coeleste solum, formaeque Deorum:
 Cesserunt nitidis habitandae piscibus undae:
 Terra feras cepit: volucres agitabilis aër. 75
 Sanctius his animal, mentisque capacius altae
 Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
 Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
 Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
 Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto 80
 Aethere, cognati retinebat semina coeli.
 Quam satus Iâpeto, mixtam fluvialibus undis,
 Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum;
 Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
 Os homini sublime dedit, coelumque tueri 85
 Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
 Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine tellus,
 Induit ignotas hominum conversa figuras.

A e t a t e s.

- Aurea* prima sata est aetas, quae, vindice nullo,
 90 Sponte suâ, sine lege, fidem rectumque colebat.
 Poena metusque aberant, nec verba minacia fixo
 Aere legebantur, nec supplex turba timebant
 Judicis ora sui: sed erant sine iudice tuti.
 Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
 95 Montibus, in liquidas piris descenderat undas:
 Nullaque mortales, praeter sua, litora norant.
 Nondum praecipites cingebant oppida fossae:
 Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
 Non galeae, non ensis erant. Sine militis usu
 100 Mollia securae peragebant otia gentes.
 Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis
 Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
 Contentique cibus, nullo cogente, creatis,
 Arbutos fetus, montanaque fraga legebant,
 105 Cornaque, et in duris haerentia mora rubetis;
 Et quae deciderant patulâ Jovis arbore glandes:
 Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
 Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
 Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
 110 Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
 Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant; *Huic, 58, 2,*
 Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
 Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
 Sub Jove mundus erat, subiit *argentea* proles,
 115 Auro deterior, fulvo pretiosior aere.
 Jupiter antiqui contraxit tempora veris;
 Perque hiemes, aestusque, et inaequales autumnos,
 Et breve ver, spatiis exegit quatuor annum.
 Tum primum siccis aër fervoribus ustus
 120 Canduit, et ventis glacies adstricta pependit.

Tum primum subiere domos. Domus antra fuerunt,
 Et densi frutices, et vinctae cortice virgae.
 Semina tum primum longis Cerealia sulcis
 Obruta sunt, pressique jugo gemuere iuveni.

Tertia post illas successit *aënea* proles, 125

Saevior ingeniis, et ad horrida promptior arma;
 Nec scelerata tamen. De duro est ultima *ferro*.
 Protinus irrupit venae peioris in aevum

Omne nefas: fugere pudor, verumque, fidesque:
 In quorum subiere locum fraudesque, dolique, 130
 Insidiaeque, et vis, et amor sceleratus habendi.

Vela dabant ventis, nec adhuc bene noverat illos
 Navita: quaeque diu steterant in montibus altis,
 Fluctibus ignotis insultavere carinae.

Communemque prius, ceu lumina solis et auras, 135

Cautus humum longo signavit limite mensor.

Nec tantum segetes alimentaue debita dives

Poscebatur humus; sed itum est in viscera terrae;

Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
 Effodiuntur opes, irritamenta malorum. 140

Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum

Prodierant; prodit bellum, quod pugnat utroque;

Sanguineâque manu crepitantia concutit arma.

Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,

Non socer a genero: fratrum quoque gratia rara est. 145

Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.

Lurida terribiles miscent aconita novercae:

Filius ante diem patrios inquit in annos.

Victa jacet Pietas, et Virgo caede madentes,

Ultima coelestum, terras Astraea reliquit. 150

Gigantes.

Neve foret terris securior arduus aether,
 Adfectasse ferunt regnum coeleste Gigantas,
 Altaque congestos struxisse ad sidera montes.

- Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
 155 Fulmine, et excussit subjecto Pelion Ossae.
 Obruta mole suâ cum corpora dira jacerent;
 Perfusam multo natorum sanguine Terram
 Incaluisse ferunt, calidumque animasse cruorem:
 Et, ne nulla suae stirpis monumenta manerent,
 160 In faciem vertisse hominum. Sed et illa propago
 Contemtrix Superum, saevaeque avidissima caedis,
 Et violenta fuit: scires e sanguine natos.

Lycaon.

- Quae pater ut summâ vidit Saturnius arce,
 Ingemit: et, facto nondum vulgata recenti,
 165 Foeda Lycaoniae referens convivia mensae,
 Ingentes animo et dignas Jove concipit iras;
 Consiliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
 Est via sublimis, coelo manifesta sereno,
 Lactea nomen habet; candore notabilis ipso.
 170 Hac iter est Superis ad magni tecta Tonantis,
 Regalemque domum. Dextra laevaue Deorum
 Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
 Plebs habitant diversa locis. A fronte potentes
 Coelicolae, clarique suos posuere penates.
 175 Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
 Haud timeam magni dixisse Palatia coeli.
 Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu,
 Celsior ipso loco, sceptroque innixus eburno,
 Terrificam capitis concussit terque quaterque
 180 Caesariem, cum qua terram, mare, sidera, movit.
 Talibus inde modis ora indignantia solvit:
 Non ego pro mundi regno magis anxius illâ
 Tempestate fui, quâ centum quisque parabant
 Injicere anguipedum captivo brachia coelo.
 185 Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
 Corpore, et ex unâ pendebat origine bellum.

Nunc mihi, quâ totum Nereus circumtonat orbem,
 Perdendum mortale genus. Per flumina juro
 Infera, sub terras Stygio labentia luco
 Cuncta prius tentata: sed immedicabile vulnus 190
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
 Sunt mihi semidei, sunt rustica numina, Nymphae,
 Fauniquae, Satyrique, et monticolae Silvani:
 Quos quoniam coeli nondum dignamur honore,
 Quas dedimus, certe terras habitare sinamus. 195
 An satis, o Superi, tutos fore creditis illos,
 Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
 Struxerit insidias, notus feritate Lycaon?
~~Con~~firmuere omnes, studiisque ardentibus ausum
 Talia deposcunt. Sic, cum manus impia saevit 200
 Sanguine Caesareo Romanum extinguere nomen,
 Attonitum tantae subito terrore ruinae
 Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.
 Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum,
 Quam fuit illa Jovi. Qui postquam voce manumque 205
 Murmura compressit; tenuere silentia cuncti.
 Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis,
 Juppiter hoc iterum sermone silentia rumpit:
 Ille quidem poenas (curam hanc dimittite) solvit,
 Quod tamen admissum, quae sit vindicta, docebo. 210
 Contigerat nostras infamia temporis aures:
 Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
 Et Deus humanâ lustrum sub imagine terras.
 Longa mora est, quantum noxae sit ubique repertum.
 Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero. 215
 Maenala transieram, latebris horrenda ferarum,
 Et cum Cyllene gelidi pineta Lycaeï.
 Arcados hinc sedes, et inhospita tecta tyranni
 Ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem.
 Signa dedi venisse Deum; vulgusque precari 220
 Coeperat. Irridet primo pia vota Lycaon.

- Mox ait, Experiar, Deus hic, discrimine aperto,
 An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
 Nocte gravem somno nec opina perdere morte
 225 Me parat. Haec illi placet experientia veri.
 Nec contentus eo, missi de gente Molossâ
 Obsidis unius jugulum mucrone resolvit:
 Atque ita semineces partim ferventibus artus
 Mollit aquis, partim subjecto torruit igni.
 230 Quos simul imposuit mensis, ego vindice flammâ
 In domino dignos everti tecta Penates.
 Territus ille fugit; nactusque silentia ruris
 Exululat, frustra loqui conatur: ab ipso
 Colligit os rabiem, solitaeque cupidine caedis
 235 Vertitur in pecudes: et nunc quoque sanguine gaudet.
 In villos abeunt vestes, in crura lacerti;
 Fit lupus, et veteris servat vestigia formae;
 Canities eadem est, eadem violentia vultu.
 Idem oculi lucent, eadem feritatis imago.
 240 Occidit una domus: sed non domus una perire
 Digna fuit; quâ terra patet, fera regnat Erinnyes.
 In facinus jurasse putes. Dent ocus omnes,
 Quas meruere pati (sic stat sententia) poenas.
 Dicta Jovis pars voce probant, stimulosque furenti
 245 Adjiciunt; alii partes adsensibus implent.
 Est tamen humani generis jactura dolori
 Omnibus: et, quae sit terrae mortalibus orbae
 Forma futura, rogant: quis sit laturus in aras
 Tura? ferisne paret populandas tradere terras?
 250 Talia quaerentes (sibi enim fore cetera curae)
 Rex Superùm trepidare vetat, sobolemque priori
 Dissimilem populo promittit origine mira.

Deucalion.

Jamque erat in totas sparsurus fulmina terras;
 Sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus aether

Conciperet flammas, longusque ardesceret axis. 255
 Esse quoque in fatis reminiscitur, adfore tempus,
 Quo mare, quo tellus, correptaue regia coeli
 Ardeat, et mundi moles operosa labore.
 Tela reponuntur, manibus fabricata Cyclopum.
 Poena placet diversa, genus mortale sub undis 260
 Perdere, et ex omni nimbos dimittere coelo.
 Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris,
 Et quaecunque fugant inductas flamina nubes:
 Emitteret Notum. Madidis Notus evolat alis,
 Terribilem piceâ tectus caligine vultum. 265
 Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis;
 Fronte sedent nebulae: rorant pennaëque, sinusque.
 Utque manu latâ pendentia nubila pressit;
 Fit fragor: hinc densi funduntur ab aethere nimbi.
 Nuntia Junonis varios induta colores, 270
 Concipit Iris aquas, alimentaue nubibus adfert.
 Sternuntur segetes, et deplorata coloni
 Vota jacent, longique labor perit irritus anni.
 Nec coelo contenta suo Jovis ira: sed illum
 Caeruleus frater juvat auxiliaribus undis. 275
 Convocat hic amnes. Qui postquam tecta tyranni
 Intravere sui, Non est hortamine longo
 Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras.
 Sic opus est; aperite domos, ac mole remotâ,
 Fluminibus vestris totas immittite habenas. 280
 Jusserat. Hi redeunt ac fontibus ora relaxant,
 Et defrenato volvuntur in aequora cursu.
 Ipse tridente suo terram percussit; at illa
 Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum.
 Exspatiata ruunt per apertos flumina campos; 285
 Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
 Tectaue, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
 Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
 Indejecta malo; culmen tamen altior hujus

- 290 Unda tegit, pressaeque labant sub gurgite turres.
Jamque mare et tellus nullum discrimen habebant.
Omnia pontus erant; deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem; cymbâ sedet alter aduncâ,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
- 295 Ille supra segetes, aut mersae culmina villae
Navigat: hic summâ piscem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi, si fors tulit, ancora prato:
Aut subjecta terunt curvae vineta carinae.
Et, modo quâ graciles gramen carpsere capellae,
- 300 Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae.
Mirantur sub aquâ lucos, urbesque, domosque
Nereides: silvasque tenent delphines, et altis
Incursant ramis, agitataque robora pulsan.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
- 305 Unda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quaesitisque diu terris, ubi sidere detur,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
- 310 Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars undâ rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actaeis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit; sed tempore in illo
- 315 Pars maris, et latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnasus, superatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cetera texerat aequor)
Cum consorte tori parvâ rate vectus adhaesit;
- 320 Corycidas Nymphas, et numina montis adorant,
Fatidicamque Themis, quae nunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior aequi
Vir fuit, aut illâ metuentior ulla Deorum.
Juppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,